

ECHO VE NARCISSUS MITİ ÜZERİNDEN OKUMALAR ve YENİ MEDYA SANATINA YANSIMALARI

ON READING ECHO AND NARCISSUS MYTH AND REFLECTIONS IN NEW MEDIA ART

Elif Anbarpınar*

Öz

Tarih boyunca pek çok düşünürü, şairi, edebiyatçıyı, sanatçıyı hatta tıp alanından insanları bile etkileyen, her disiplinde farklı versiyonlarıyla kaleme alınan Echo ve Narcissus mitinde ortak öykü, kendisine ilgi duyanları (Echo) reddetmesi üzerine cezalandırılarak kendi yansımasıyla karşılaşması ve gölün yüzeyinde karşılaştığı bu yansıma duyduğu aşkla yok olarak ya da bir tür metamorfoza uğrayarak kendi adını verdiği bir çiçeğe dönüşmesidir. Mit antik çağlardan günümüze düşünürler tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Rönesans'tan günümüze ise değişen imkan ve olanaklarla birlikte resimden, fotoğrafa ve sinemaya sanatçıların çalışmalarında da karşılık bulmuştur. Bu araştırmada Echo ve Narcissus miti üzerinden yapılan okumalarla, yeni medya sanatı ve bu alanda çalışmalar yapan Bill Viola, Sam Baron ve Andy Cameron, Pipilotti Rist, Daniel Rozin, Random International, Jason Burges, Claudia Hart, Eugenia Lim gibi sanatçılar odak alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Narcissus, Echo, Yansıma, Yeni medya, Sanat.

Abstract

A common story in the myth of Echo and Narcissus, which has been taken over by many different thinkers, poets, writers, artists, and even different versions that even influence people from medicine, is that he is faced with his reflection by punishing him for refusing his interest (Echo), disappears with the love he has felt for reflection on the surface of the lake or a kind of metamorphosis that turns into a flower of his own name. Myth has been interpreted differently by nowadays from ancient times. To nowadays from Renaissance, along with the changing possibilities and facilities, also found out the works of the artists from the picture, the photo and the cinema. In this study, the new media artwork and artists such as Bill Viola, Sam Baron and Andy Cameron, Pipilotti Rist, Daniel Rozin, Random International, Jason Burges, Claudia Hart, Eugenia Lim who work on this field were focused on through Echo and Narcissus myth readings.

Keywords: Narcissus, Echo, Reflection, New media, Art.

Derleme Makale // Başvuru tarihi: 13.09.2020 - Kabul tarihi: 06.12.2020.

* Öğr. Gör., elif.anbarpinar@gmail.com, Sinop Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü,
<https://orcid.org/0000-0001-6982-5738>.

1. Giriş

Platon zamanından beri mitlerin gerçekte ne olduğunu anlamaya çalışan insanlar, bugün bu sorgulamaları bildiğimiz mitolojiler tarafından ve antropolojinin, dilin, psikolojinin ve diğer sosyal bilimlerin katkılarıyla genişletmişlerdir. Bir grup insan tarafından paylaşılan, ait oldukları kültürün evrenin yaratılışı ve içerisindeki hakları hakkında inançları aktaran halk öyküleri olarak tanımlanabilen mitin rolünün, hem arketip hem iletişim olarak görülebildiği ve belirli bir toplum ya da tüm insanlık hakkında temel gerçekleri ifade ettiği ve somutlaştırdığı söylenebilir. Bu doğrultuda birçok bilim insanı da araştırmaları doğrultusunda pek çok kez mitlerden yararlanmışlardır. Örneğin, Sigmund Freud'a göre mitler, rüyalar ve gündüz düşlerine benzer bastırılmış bir şeyleri ifade ederken, Carl Jung arketiplerle insan ırkının kolektif bilinçaltını açıklar; Ernst Cassirer mitlere, dil ve bilim gibi aklın önemli sembolik formlarından biri olarak bakarken, Claude Levi-Straus insan zihninin kendisinin yapısını mitlere bağlar. Mitlerin bu yoruma açık yapısı, onun her nesilde yeniden yaratılmasına olanak tanır (Warnement, 1996:5).

Mitlerin oluşturduğu tüm değerleri taşıyan Echo ve Narcissus miti, Yunanca "gevşeklik-uyuşukluk" anlamına gelen "narke" sözcüğünden kaynaklanır ve bizlere gerçeğin ve sahtenin kökten bir imgesini sunar (De Koninck, 2003:45). Beraberinde gerçek ve hayal gibi farklı kutupların oluşturduğu birlikteliğin merkezinde yer alan pek çok düşünür ve sanatçıyı da etkileyen Echo ve Narcissus miti, özellikle tıpkı gölge gibi varlığın kanıtı olarak görülen 'ben' ile ilişkilendirilen yansıma ve kendiyi karşılaşma anıyla dikkat çeker. Geçmişten günümüze kimi zaman su ile kimi zamanda ayna aracılığıyla karşılaştığımız mit, 21. yüzyılda özellikle bilgisayar ve bilişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte sanal ekranlardaki yansımalarla karşımıza çıkar. Bill Viola, Sam Baron ve Andy Cameron, Pipilotti Rist, Daniel Rozin, Random International, Jason Burges, Claudia Hart, Eugenia Lim gibi sanatçılar izleyiciyi de dahil eden bu yeni medya çalışmalarısıyla, Echo ve Narcissus miti üzerinden hem kendileriyle karşılaşırlar hem de izleyiciyi birer Narcissus'a dönüştürerek, kendi varoluşları hakkında düşünmelerini sağlarlar.

Echo ve Narcissus hikayesinin eski kaynaklardan bugüne kadar korunan çeşitli anlatımları vardır ve daha sonraki dönemlerde de öykünün yorumları gerçek ve gerçeğdışı, ben (kimlik/asıl olan) ve öteki (yansıma), bütünleşme ve dağılma (parçalanma), aldanma ve illüzyon, kendini onaylama ve ölüm, arzu ve reddetme çerçevesinde gerçekleşmiştir. Mit, Plotinus ve

Conon'da intiharla sonuçlanırken Pausanias'da öykü büyük oranda değişime uğratılarak Narcissus'un ikiz kardeşine aşık olduğu bir öyküye dönüşmüştür. Ancak içlerinde en çok bilineni, uzun anlatımıyla Ovid'in ve oluşturduğu evren anlayışı içerisinde farklı bir sonla bahsettiği metinle Plotinus'unkidir.

2. Echo ve Narcissus Miti Üzerinden Okumalar

Ovid'in *Metamorphoses* adlı yapıtının üçüncü kitabında, Narcissus nehir tanrısı Cephisus ve nymph (su perisi) Liriope'nin oğlu olarak dünyaya gelir. Liriope oğlunu, uzun süreler yaşayıp yaşayamayacağını öğrenmek üzere gözleri kör bir kahin olan Terassias'a götürür ve ondan "kendini asla bilmediği sürece" yanıtını alır. Narcissus büyüdükçe olağanüstü güzellikte bir genç olur. Fakat öylesine soğuk ve gururla doludur ki kendisinden hoşlanan birçok kadın ve erkeğe yüz çevirir. Bir gün geyik avlamak için çıktığında bir nymph olan Echo ile karşılaşır. Ancak Echo, Hera tarafından cezalandırılmış ve hiçbir şekilde kendi düşüncelerini konuşamayan ve kendi sesi olmayan bir periye dönüştürülmüştür. Sadece başka varlıkların çıkardıkları son sesleri tekrar edecek asla kendi düşüncelerini ifade edemeyecek, kendi sesini kullanamayacaktır.

Ormanda gördüğü Narcissus'a aşık olan Echo, onu gizlice takip ederken fark edilir. Arkasına dönüp "Yanımda biri var mı benim?" der Narcissus ve Echo onun sesini yankılayarak "Benim" diye yanıt verir. Ardından Echo'nun kendisini görür ve ondan uzaklaşır. Bunun üzerine üzüntüsünden ıssız yerlere, yeşillikler arasına, mağara ve dağ kenarlarına çekilen Echo'nun bedeni üzüntüden yok olarak havaya dağılır ve herkesin duyduğu anonim bir sese dönüşür (Ovid, 1921:149-161). Echo'dan önce de pek çoklarını geri çeviren Narcissus ise reddedilenlerin yalvarmaları üzerine tanrıça Nemesis tarafından cezalandırılır: kendiyile karşılaşmadan geçirdiği onca yıldan sonra Nemesis onu bir gölün kenarına yönlendirerek, kendini görmesini sağlar.

Susuzluğunu gidermek için su ararken, gördüğü güzelliğe vurulup başka bir susuzluk hissi ile kavrulur. Asılsız bir umuda, sadece gölgeden ibaret bir vücuda sevdalanır. Nutku tutulmuş bir halde hayranlıkla bakmaktadır kendisine ve sanki Paros mermerinden yontulmuş bir heykel gibi donmuş yüzüyle, hareketsiz kalakalmıştır... Farkında olmadan kendisini arzulamaktadır, övmektedir ve övdüğü de kendisidir; ve ararken aranandır... Ah şaşkın çocuk kaçan bir hayali neden boş yere yakalamaya çalışıyorsun? Senin aradığın bir hiç, sen dönünce arkayı, sevdiğinde yok olacak. Gördüğün senin yansıyan gölgendir ve kendisine ait bir özü yoktur. O sen geldikçe gelir ve sen kaldıkça kalır (Ovid'den akt. Stoichita, 2006:33).

Böylece o asla aşık olduğu şeye ulaşamayacak sadece aşık olma deneyimini bilecektir. Su içmek için yanaştığı gölde kendi yansımasının bakışına yakalanan Narcissus, oracıkta şaşkınlık içinde hareketsiz bir şekilde kalakalır. Ellerini uzattığında o da uzatır, gülümsediğinde yansıması da gülümseyerek karşılık verir. Bir anda farkına vardığı güzelliğinin görüntüsüyle hiçbir güvenilirliği olmayan, bir gölgeden başka bir şey olmayan yansımasına aşık olur. Bu kendi kendini seyir hali onun tükenişinin de sorumlusu olur. Hafif bir ateşle eriyen mum gibi, sabah kırağısının güneşte erimesi gibi günden güne giderek zayıflayarak aşkıdan erir. Böylece suyun başında tükenmeye ve güzelliği kaybolmaya başlar (Ovid, 1921:149-161).

Echo, her ne kadar kızgın olsa da ona acır ve zavallı çocuğun “Eyvah!” sözünün yankılarını oluşturur ve acı içinde o ne kadar söylerse Echo da tekrar eder. Yansımasını izlerken ki son sözleri “Ne yazık ki, sevgili çocuk” dur ve ardından her sözcük yankılanır. O “Hoşça kal” dediğinde Echo’da “Hoşça kal” der ve yorgun başını çimenlere koyarak gözlerini kapar. Ardından Narcissus’un ölü bedeni için gelen kardeşlerinin ağıtlarına Echo da geri döner. Ancak kimse Narcissus’un bedenini bulamaz. Bedeninin olduğu yerde orta kısmı sarı ve beyaz taç yapraklarıyla çevrelenen bir çiçek belirir. Böylece Narcissus da Echo gibi başkalaşım geçirerek, adını verdiği bir çiçeğe dönüşür (Ovid, 1921:149-161).

Ovid’in öyküsünde başlangıçta öteki olan gölge, yani Narcissus’un kendisini başkası sanması, öykünün devamında kendi olduğunu anlamasıyla sonuçlanır. Çünkü onunla aynı hareketleri yapmakta, bir şekilde ona aynı karşılığı vermektedir. Narcissus artık ayna evresine ulaşmıştır. Böylece o bir gölge ya da öteki değil, doğrudan kendisidir. Ancak Victor Stoichita’nın *Gölgenin Kısa Tarihi* (2006:35-36) kitabında ifade ettiği gibi mitle ilgili yorumların pek çoğunda uzunca bir süre gölge ve yansıyan imge birbiri yerine kullanılmıştır.

Neoplatonizmin kurucusu antik filozof Plotinus ise Ovid’den üç yüzyıl sonra *The Enneads* adlı kitabında hikayeyi yeniden, farklı bir bağlam üzerine oturtur. Yani daha yüksek bir dünya tasarlamada ruhun başarısızlığıyla ilişkilendirir. Anlatıda Ormanların içindeki gizli pınara giden Narcissus, orada doğal olarak çifti/ikizi olduğunu hisseder ve ellerini kendi imgesine uzatarak, onunla kendi sesiyle konuşur. Echo ise onu uzaktan izleyen bir nymph değil pınarın içinde hep Narcissus’la yaşayan, hatta o olup onun sesine ve yüzüne de sahip olandır. Bu nedenle Narcissus onu baştan çıkarıcı bir fısıltısında, kendi sesinde duyar. Böylece Narcissus

sudaki yansımasında kimliğin ve ikiliğin, kendindeki dişil ve eril güçlerin de ortaya çıkışına tanık olur (Bachelard, 2006:32). Sonundaysa Narcissus, Ovid'in metninden farklı olarak yansımasının karşısında eriyerek tükenmek yerine, yansımasına kavuşabilmek, ona sarılıp onunla bir olabilmek için kendini göle bırakır. Narcissus, kendisini geçici ve parçalı görüntüler halinde gördüğünü sandığı yerde, yani olmadığı yerde aramış ve hiçbir zaman güvenilirliği olmayacak bir yansımanın peşinden sulara dalarak, orada kaybolmuştur (De Koninck, 2003:45).

Plotinus *The Enneads*'da kendi içinde hiyerarşik bir sıralama yaparak iki ayrı dünya oluşturur. Bir yanda duyu-dünyası/duyulur-dünya, diğer tarafta ise üst-dünya/yukarısı anlamına gelen zihinsel evren yer alır. Duyu dünyası belirli bir yerdeyken, zihinsel evren her yerdedir ve aşağıdaki dünya zamana bağlıyken, yukarıdaki dünyada sonsuzluk vardır. İnsanlar her ne kadar aşağıda var olsalar da, yukarı dünyaya aittirler ve tam da bu sebeple kendi kaynaklarına geri götürülmeli, bire/ilke çekilmelidirler (Bal, 2009:87-101). Burada Narcissus yansıması aracılığıyla kendine dönüşü gerçekleştirerek kaynağa döner. Beraberinde Plotinus için gerçek dünya düşünceden türemiş, zihinsel bir dünyadır ve tanrı düşüncenin, öz-bilincin kendisi olarak var olmuştur (Plotinus'tan akt. Bal, 2009:93). Bu açıdan bakıldığında ise Plotinus'un metni üzerinden farklı bir okuma yapılabilir; Narcissus'un izlediği dünya onun gerçek dünyasıdır ve onun düşüncesinden türeyen zihinsel evrendir. Bu nedenle suyun yüzeyindeki yansımasına bakma eylemiyle madde üzerindeki biçimini etkilediği, cisim dünyasını şekillendirdiği, hatta belirli bir ölçüde maddi dünyayı bile yarattığı söylenebilir. Bu yaklaşım Hermetik gelenekteki¹ metinlerle de benzerlik göstermektedir.

Hermetik geleneğe ait metinlerin bir araya getirildiği *Corpus Hermeticum*'a göre Narcissus tanrının ve yaratımın ayna görüntüsü, yani yansımasıdır ve suda yansıyan kendi bedenini gördüğünde onunla bütünleşmeyi arzular (O'Leary, 2002:159). Ancak bu arzu onu

---

¹ Antik dünyanın bilinen en eski bilgeliğin kaynaklarından olan Hermes ismiyle ve onun öğretileriyle şekillenen bir anlayıştır. Hermes hakkında somut verilere ulaşmak oldukça güçtür ve bu anlamda hermes figürü her kültürde farklı biçimlere bürünmüş ve hermetik metinler de tarihin birçok döneminde tahribata uğramıştır. Hakkında çok fazla belirlemeler olan Hermes, bazı metinlerde tanrı Toth'la, Mısırlı bilge Trismegistus Hersmes'le, göğe yükseltilen Enoch'la ve göklerin sırlarını bilen İdris peygamberle aynı kişi olduğu, bazı metinlerde ise Harran bölgesinden bir mistik olduğu düşünülmektedir. Yarı ilah bir bilge olarak da düşünülen Hermes "hem ilahi sırları bilen (yedi tapınaktan birinin ilahı), yer ve gök arasında haberci olan "merkür ve ay" üzerinde hükmü olan" bir kişi olarak tanıtılır. Hermetik anlayışta yukarıda olan aşağıda olan gibi aşağıda olan ise yukarıda olan gibidir ve her şey bir/tek olandan gelmiştir (Işık, 2007:39, 50).

trajik bir yok oluşa sürüklemeksizin onda yaratıcı bir model oluşturur. Çünkü Narcissus'tan yansıyan onun düşüncesi yani dünyadır. Bu bakımdan Narcissus'un yansımasıyla bütünleşmesi, dünyayla bütünleşmesidir.

Rönesans döneminde yaşamış olan düşünür Ficino (1433-1499) tüm bu yaklaşımlara bir yenisini daha ekleyerek, Narcissus'un kendi yüzüne bakmadığını, sudaki değişken yansımasında sadece gölge olan bir güzeli gördüğünü ifade eder. Yani burada Narcissus miti bilinçli bir kendine hayranlık sembolü olmaktansa, aynadaki bir yansımanın aldatıcı gücüne kurban düşen bir ruhun alegorisidir (Allen and Rees, 2001:290).

Ficino'ya göre ruh insanın kendisi, beden ise gölgesidir ve Narcissus'un kendine bakışı/kendini seyri maddi dünyayı oluşturur. Bu noktada bir şekilde tanrı konumundadır Narcissus. Çünkü neoplatonik düşüncede tanrı bu gölgeye/maddeye bakar, onu yaratıcının görüntüsünü yansıtan bir aynaya dönüştürür. Bu yüzden de madde sadece bir gölge, gerçekte var olmayan bir şeydir ve tanrı kendi görüntüsünü/imgesini bir ayna yansımasına dönüştürür (Allen and Rees, 2001:290). Tam da bu sebeple Guston Bachelard'ın *Su ve Düşler* (2006:34) kitabında alıntı yaptığı, Joachim Gasquet: "Dünya kendini düşünmekte olan dev bir Narkissos'tur" der. Yani en iyi imgeleriyle düşünebilir kendini ve böylece Narcissus'un kendi imgesi dünyanın merkezi haline gelir. Durgun suda yansıyan imge/yansıtılan dünya sakinliğin fethedilmesidir ve o suyun karşısında hareketsiz şekilde gerçekleşen düşleme hali ne kadar uzun sürerse, dünya da o kadar görünür olur onun yüzeyinde. Çünkü Narkissus sadece kendini seyre dalmaz, onunla birlikte bütün bir orman da, yansır suya ve bütün gökyüzü onun imgesinin bilincine varır. Böylece Narcissus'un kendi imgesi bir dünyanın merkezi haline gelir (Bachelard, 2006:34).

Yaratılış eylemi de yine Joachim Gasquet'in ifadesiyle bütünleşir. Burada dünyanın/Narcissus'un yerini tanrı alır ve tanrının bir gölge, madde ya da başka bir şeyle yansıtıldığı bir narsistik süreç olarak tanımlanır. Madde kutsal bir bakışla yaratılır ve aynı zamanda şekillendirilir. Bu doğrultuda üstün yaratıcı hiçbir şeyin parçası değildir, kaybolmaz ya da bütünlüğünü bile kaybetmez: o yalnızca kendi görüntüsüne bakar. Böylece madde ve ruh, tanrı ve onun gölgesine dönüşür (Allen and Rees, 2001:295,296).

Thomas De Koninck ise bu düşüncelerin aksine düşünerek kendi varlığını yaratma durumunu eleştirerek, Narcissus'un öyküsüne *Yeni Cehalet ve Kültür Problemi* (2003:46) isimli kitabında Luis Lavelle'den yaptığı bir alıntıyla şöyle bakmıştır; Narcissus olduğu şeyden çok onu şu anki halinden güzel gösteren şeyi aramıştır ve bu doğrultuda da görüntüsünü kendisine tercih etmiştir. Görüntüsüyle birleşmesinin imkansızlığı onda umutsuzluk yaratır. Hatta bu noktada düşebileceği en büyük hata dalıp gittiği bu kendi görüntüsünü yaratırken, gerçek varlığını yaratmış olduğunu düşünmesidir.

Narcissus yarattığı bu illüzyon varlığın karşında, kendi görüntüsünün izleyicisi haline gelir, etrafında akan yaşamdan uzaklaşır ve anlam arayışını yitirir. Çünkü insan ancak kendinden bahsetmek için dünyadan bahseder. Ancak bunu yapmak içinde dünya ile kendisi arasına dünyadan bir öge koymalıdır. Bu öge de yine insandır; bir başka insanla kurulan iletişim. Ancak bu iletişimde bugün insanın yerini/araçlığını bir tür simgesellik alır. Jean Baudrillard'ın (2008:252) düşüncesinde olduğu gibi birey artık bizzat yansımaz, içinde çoğalan nesnelere/işaretlerin yer aldığı bir vitrindir; yansıyan ve seyrine daldığı.

Narcissus'un kendini seyir hali, su üzerine yansımayla, geçmiş/geleceği de düşünme halidir aslında. Çünkü seyir hali onu şimdinin dışına iterek, sadece güzelliğini değil uzun uzun geleceğini/geçmişini de düşündürür. Narcissus ayna/yansıması karşısında zamanın karşındadır ve Ovid'in mitinde olduğu gibi günden güne eriyerek yok olur ya da Plotinus'ta olduğu gibi kendini geçmişin/geleceğin kollarına bırakır.

Narcissus mitinin en temel noktalarından biri olan kendiyle karşılaşma, su üzerindeki yansıma aracılığıyla gerçekleşse de bu aynı zamanda ayna aracılığıyla yansıma olarak da pek çok çalışmaya temel oluşturur. Su geleneksel olarak yaşam ve doğumla, yaratım ve yaratıcılıkla, ölüm ve unutmayla ilgilidir. Beraberinde yansıtıcı özelliğinden dolayı doğal aynadır. Bu bakımdan Bachelard (2006:31), Narcissus mitinde su ve ayna yansımasını, şiirler üzerinden felsefi bir yaklaşımla ele alır. Su üzerindeki yansıma ile ayna aracılığıyla yansıma arasındaki fark, suyun imgemizi doğallaştırmaya, içten seyrimize biraz masumluk ve doğallık katmaya yaramasıyken, aynaların fazla uygarlaşmış, fazla kullanışlı, fazla geometrik nesnelere olmalarıdır. Louis Lavelle ise Narcissus'un su yerine ayna karşısında olma ihtimalinin nasıl olacağını, su

yansımasının oluşturduğu doğal derinliğin ve bu yansımanın yarattığı düşün sonsuzluğu üzerinde durmuştur:

Narkissos'u aynanın önünde hayal edersek, camın ve metalin direnişi onun girişimlerine karşı bir engel oluşturur. Bu engele alnını ve yumruklarını çarpar; engelin arkasına geçse hiçbir şey bulamaz. Ayna onda, ondan kaçan, kendisini bir türlü yakalayamadan gördüğü onunla arasına daraltabileceği ama kesinlikle aşamayacağı sahte bir mesafe koyan bir art dünya yaratır. Oysa pınar onun için açık bir yoldur. (Lavelle'den akt. Bachelard, 2006:31).

Bu noktada, pınarın yansıtıcı özelliği, aynanın aksine açık bir imgelem imkanı sunar ya da aynanın suyun içinden Narcissus'u çeken suret olduğunu söyleyebiliriz. Narcissus düşüncesinin ya da suretinin birdenbire ortaya çıkmasıyla, suyun dibinde canlı bir varlığını bulunabileceğine inanmıştır ve kendi görüntüsünü yansıtan suyun karşısında, güzelliğinin yaşam sürdüğünü, ancak henüz eksik olduğunu, tamamlanması gerektiğini hissederek ve bu tamamlanma isteğiyle de kendini suya bırakır (Bachelard, 2006:31).

Başka bir açıdan bakıldığında göl ayrı bir dünya oluşturur; bu dünyaya paralel başka bir dünya. Tıpkı hermetik gelenekte ve Ficino'da olduğu gibi Narcissus bakma eylemiyle onu görür ve düşünür. Böylece, bu yeni dünyayı zihniyle/düşüncesiyle oluşturur, bir bakıma buna içerisi ve dışarı da denilebilir. Dış dünyayla kurulan iletişim arttıkça, zihni ile dışardakiler arasındaki uçurumu fark eder ve dünyası içerdekiler/dışardakiler, ben/o (öteki), bilinç/gerçeklik olarak ayrılmaya başlar. Düccane Cündioğlu (2012:104-116), bu mite insanın bir başkası üzerinden kendiyi yüzleşmesi olarak yaklaşır. O da Ficino gibi Narcissus'un sudaki hayaline, kendi hayali olduğunu bilmeden aşık olduğunu ifade eder. Özellikle de gördüğü suretin bir hayal, bir gölge olduğundan habersiz, başka birine ait olduğunu zannettiğini vurgular.

Narcissus mitindeki sudaki yansıma, ayna metaforu olarak Jacques Lacan'ın *Ayna Evresi* kuramının da ilham kaynağı olur. Bu kurama göre, 6-18 aylık bir bebek aynada kendisiyle karşılaştığında, kendisini ilk defa bir bütün olarak algılar ve bu andan sonra *ben* oluşmaya başlar. Doğumundan sonra kendisini anlamlandırmada güçlük yaşadığı bir evren içinde bulan insan anlamlandıramadığı bu süreç içerisinde kendisini parçalanmış ve dağılmış bir halde bulur. Bu nedenle bütünleşmenin yollarını arar. Çünkü parçaların bir araya getirilmesiyle özleşme süreci başlar (Tura, 1996:126). Ayna onu kendisiyle karşılaştırırken kültürel olanla da tanıştırır ve çıkış yeri olan doğaya, kendini parçalanmış olarak algıladığı yere de yabancılaştırır. Bebeğin

kendini bir bütün olarak kurgulaması, öteki ile karşılaşması ayna evresiyle gerçekleşir. Ayna aracılığıyla varoluş boyut değiştirir. Bu noktada Narcissus'a tekrar döndüğümüzde ise yansımasıyla karşılaşır kendinin farkına varan Narcissus, parçalanarak yok oluşa sürüklenir. Farkına varma durumu Lacan'ın kuramının aksine onu parçalar. Çünkü Lacan için bu öykü sadece kendine hayranlık duyan bir karakteri anlatmaz. Narcissus bu aldatan yansımanın esiri olur ve kendini yok edecek derecede yansıyan imgesinin cazibesine kapılır (Bowie, 2007:40). Onun yok oluşuna eşlik eden Echo ise Narcissus'un sesinin yansıması ya da dil/konuşma olarak düşünülebilir. Bu durum Lacan da kendiyile karşılaşma sonrasındaki aşamadır ve aynı zamanda her zaman kayıp ve yokluğa ilişkin, gerçek olmayan ve simgesel düzen olarak tanımlanır.

3. Echo ve Narcissus Mitinin Sanata Yansımaları

Sosyoloji, felsefe, psikoloji ve pek çok alanda uzun yıllar üzerine farklı yorumlar getirilen mit, sanatın ve sanatçıların da oldukça ilgisini çekmiştir. Özellikle resim sanatında Narcissus mitiyle ilgili görsellerin çok eskilere uzandığı görülür. Hatta erken modern sanat hakkındaki kitap Leon Battista Alberti'nin yazdığı *Resim Üzerinde*'de (*De Pictura, 1435*) Narcissus resim sanatının mucidi olarak yansıtılır; "Şairlere göre, resim sanatının mucidi, bir çiçeğe dönüşen Narcissus'tur, çünkü resim tüm sanatların çiçeğidir ve bu yüzden de Narcissus'un hikayesi amacımıza tam olarak uymaktadır. Resim, sanat adına, suyun üzerinde görüneni kucaklamaktan başka nedir ki?" (Alberti'den akt. Stoichita, 2006:40).

Kökeni Antik Yunana dayanan Echo ve Narcissus miti ilk olarak Roma fresklerinde karşımıza çıkar. Ardından Rönesans'tan modern sanata, Caravaggio (Narcissus, 1599), Nicolas Poussin (Echo and Narcissus, 1635; Echo and Narcissus 1650), Claude Lorrain (Landscape with Narcissus and Echo, 1644), William Turner (Echo and Narcissus, 1804), Honore Daumier (The Beautiful Narcissus 1842), Salvador Dali (The Metamorphosis of Narcissus, 1937), Lucian Freud (Narcissus, 1948) ve daha pek çok sanatçının çalışmalarında yer bulur.

Ancak Caravaggio ve Dali'nin çalışmaları taşıdıkları anlamlar nedeniyle diğerlerinden ayrılır. Caravaggio'nun *Narcissus* çalışmasında, resmedilen diğer Narcissus resimlerinden farklı olarak Narcissus açık bir alanda değil, karanlık mağara gibi bir yerde yalnız başına suya eğilmiş halde resimlenir. Koyu ve kahverengi tonların hakim olduğu resmin karanlık atmosferi içinde

genç Narcissus ve yansıması, kollarından birbirlerine bağlanarak bir daire oluştururlar. Yaratılan bu sürekli yinelenen dünyada, gerçek ve yansıma, karanlık ve aydınlık, ben ve o döngüsünde ikisinin de bakışları birbirlerine kilitlenmiştir.

Dali'nin *The Metamorphosis of Narcissus* çalışmasında ise yan yana bir nehrin kenarında oturmuş iki Narcissus/iki el görürüz. Her iki figürde birbirlerine benzerler ancak sağdaki figür/el taşlaşmıştır ve diğerinde bir kaya parçası tutan bir el varken bu farklı olarak yumurta benzeri bir yapı tutar elinde. Bu yumurta benzeri yapı çatlayarak içinden nergis çiçeği çıkmıştır. Bir simya imgesi olan yumurta, sembolik olarak ölüm ve yaşamı temsil eden simya kabıdır. Bu sebeple kendi içine yapılan bir yolculukla sonuçlanan dönüşümün de göstergesidir. Dali, kendisini yedi yaşında menenjitten ölen abisinin gölgesi olarak görür ve onun ikiziymiş gibi hisseder. Lacan'ın ayna evresindeki gibi kendini bir bütün halinde yansımasında algılamak yerine, özne ve yansıması arasındaki ilişki ölümü hatırlatır. Çünkü özne de kendisi değil, ölen abisinin gölgesi, yansımasıdır (Elder, 2013:318,319).

Francesca Woodman, Claude Chaun gibi fotoğraf sanatçıları ise çoğunlukla kendilerinin yer aldığı çalışmalarında özellikle ayna yansımaları kullanarak Narcissus mitini hatırlatırlarken, sinemada Narcissus kimi zaman su üzerindeki yansımayla kimi zamanda ayna aracılığıyla karşımıza çıkar. Ingmar Bergmann'ın filmlerinde karakterlerin kendiyile, belki de ölümle karşılaşmalarında, Andrei Tarkowsky'nin filmlerinde yapısı nedeniyle gizemli bir öge olan su aracılığıyla, öze dönüş, kendini yansıtan ruh, kimlik, korku, ölüm, rüyalara geçiş, saflık ya da bozulma gibi anlamlarla kendini hissettirir. Henrik Galeen tarafından 1926 yılında çekilen *Prag'lı Öğrenci (Der Student Von Prag)* filminde karakter aynada görünen imgesini para karşılığında şeytana satar. Bir süre sonra ise ikizi/kendi tarafından takip edilir. Korkuyla onu öldürme planları yapan karakter, aynanın önündeyken ona ateş eder. Kırılan aynayla birlikte ikiz yok olur. Ancak ona ateş ederek aslında kendine ateş etmiştir ve kendi imgesine kavuşmayı canıyla ödemiştir. 1926 yapımı bir diğer film F.W. Murnau'nun *Faust*'unda ise, yaşlı Faust ölmek için içmek istediği iksirin bulunduğu kaptaki, kendi gençliğini görür. "Bu ölüm mü?" diye sorduğunda arkasındaki şeytan ona "Bu yaşam, bu senin gençliğin" der. Faust onu içtikten sonraysa içinde yansıyan gençlik görüntüsü yerine kafatası belirir. Tıpkı Narcissus mitinde olduğu gibi, su/yansıma yaşam ve ölümün, geçmiş ve geleceğin birleştiği bir yok yerdir. Jean Cocteau kendi

otobiyografisini de içeren, yaklaşık 30 yılda tamamladığı, *Orfe Üçlemesi'nde (The Orphic Trilogy)* Narcissus mitine de göndermeler yapan aynalar kullanır. İlk film *Şairin Kanı'nda (The Blood of a Poet)* şair bir aynanın içine düşer. Karanlık bir dehlizin içinde sürüklendikten sonra kendini zamanın yavaşladığı ya da yerçekiminin farklı işlediği, kapıları olan bir koridorda bulur ve en sonunda kendi ölümüyle karşılaştıktan sonra geri dönerek aynanın içerisinden çıkar. İkinci film *Orfe'de (Orphée)* ise sevdiğinin ölümünün ardından yine ayna içinden geçerek (bu kez düşmez) Hades'le anlaşma yapmak üzere ölüer diyarına gider. Aynalar, ilk filmde olduğu gibi bu filmde de ölümün gelip gittiği geçiş kapılarıdır. Son filmi *Orfe'nin Vasiyeti'nde (Testament of Orpheus)* ise yönetmen, parçalanmış resmi denize atılan, önceki filmlerde aynalar aracılığıyla defalarca kez ölen şairi, elinde ölü bir çiçekle denizden fırlatarak karşımıza çıkarır. Denizden çıkan şairde çiçek gibi ölüdür ve yönetmen ressam kimliğiyle ölü çiçeği resmetmeye çalıştığında kendisini çizer fark etmeden. Narcissus kendini en fazla bu son filmde hissettirir. Parçalanarak defalarca kez ölen Narcissus, çiçek/ölüm olarak geri döner ve yönetmenin kendi çizdiği portresiyle birleşir.

4. Yeni Medya Sanatında Echo ve Narcissus Miti

Makalede Başlangıcından bu yana yaşamlarımızı sosyal, kültürel her anlamda dönüştüren ve etkileri sanata da yansıyan teknolojik gelişmeler her dönemde yenidir. Bu nedenle, Rönesans döneminde kullanılan yağlıboya, 19. yüzyılda fotoğraf makinesi ve kameranın icadıyla sanata girmesi kendi dönemlerinin *yeni medyalar'*dır. Günümüzde ise, yeni medyayı gerçekliğin bilgisayar merkezli dijital teknolojilerle yansıtıldığı bir ortam oluşturur (Akın, 2015:259).

Günümüz medya kuramcılarında Lev Manovich (2001:49), yeni medyayı “geleneksel medyanın dijitale dönüşmüş hali” olarak tanımlarken, hangi sanat eserinin yeni medya sayılıp hangisinin sayılamayacağı konusunda sınırların oldukça belirsiz olduğunu vurgular. Yeni medya kuramcılarında Ebru Yetişkin (2012:78-79) ise yeni medyayı, “bilim, sanat ve teknolojinin bir arada kullanılmasıyla ortaya çıkan bir sanatsal üretim” olarak tanımlar. Beraberinde ise araştırma-deney işleri olmaları; resim, heykel, müzik gibi pek çok alanı bir araya getirerek melez olması; etkileşimsel olmaları; izleyiciyi doğrudan çalışmaların içine dahil etmeleri; çok merkezli ve çok işlevli olmaları gibi ayırıcı nitelikler taşımaları gerektiğini vurgular.

Tüm bunların beraberinde yeni medya sanatı, video ve dijital ürünleri, medya ve bilgisayar tarafından üretilen ve görüntülenen yerleştirme sanatı, yine medya ve bilgisayar kullanımıyla gerçekleştirilen performans sanatı gibi pek çok alanı da kendi içine dahil eder. Böylece sanatçı da her dönemde olduğu gibi bu dönemde de yeni teknolojik gelişmeleri kullanarak kendine bir varlık alanı oluşturur. Bu noktada Narcissus miti de yüzeyden çıkarak, doğrudan sanatçının yer aldığı ya da izleyicinin Narcissus'un yerine geçtiği çalışmalarla kimi zaman su ile kimi zaman da ayna aracılığıyla oluşturulan yansımalarla karşımıza çıkar.

İnsanoğlunun karmaşık zihinlerinin sessizleştirilmesi için içlerine, kendilerine geri dönmeleri gerektiği düşüncesini merkeze alarak çalışan video sanatçısı Bill Viola, video yerleştirmelerinde kendine özgü bir zamansallık oluşturur. Hatta Viola, "Kendimi bir görsel sanatçı olarak düşünmüyorum. Ben bir zaman sanatçısıyım" der (Viola'dan akt. Barragan, 2011:58-61). Zaman formunun kendi versiyonunu geliştiren sanatçı, görüntünün yansıtıldığı zemin üzerinde doğrudan farklı bir boyut yaratır. Sanatçının videolarında kullandığı bu kendi zamansallığı içindeki yavaşlık², izleyicinin ona daha fazla konsantre olmasını ve çalışmayla bütünleşmesini, kendi farkındalığını arttırmasını sağlar. İçinde dini ve mitolojik birçok anlamı barındıran çalışmaları yaşam, ölüm, doğum, yeniden doğuş, dönüşüm, yinelenme, şekil değiştirme gibi Narcissus mitinde de yer alan pek çok temayı barındırır. Çalışmalarının bir çoğunda yer alan en sonunda kendini imha etme eylemi sırasında figürler tıpkı Narcissus gibi uyuşmuş halde öylece kalırlar ve bu yok olma eylemi yine bazı Narcissus okumalarında da olduğu gibi *ben*'in ölümü olarak da yorumlanabilir.

Narcissus ve Echo mitini özellikle *The Reflecting Pool*³ adlı video çalışmasında, ormandan çıkan bir adam, doğanın içindeki havuzun kenarında, yüzü kameraya/izleyiciye dönük bir şekilde durur ve sudaki yansımasıyla birlikte görülür. Ardından suya atlar ve o esnada cenin pozisyonunda havada asılı kalırken şu an da askıya alınır, yansıması kaybolur. Ancak su, sanki o içine düşmüş gibi tepki vererek ara ara dalgalanmaya, durulmaya devam eder. Bu insan ve

---

² Viola kullandığı bu yavaş çekim tekniğinin, çocukken yaşadığı ölüme yakın bir tecrübeyle ilişkilendirir. Ailesiyle gittiği bir gezi sırasında göle düşmüş ve dibe doğru batarken cennette olduğunu hissettiren vizyonlar görmüştür. O günden sonraya gördüğümüz şeylerin aslında nasılda hızlı hareket ettiklerini, renklerini fark etmiştir. Onun için gerçek yüzey benliğinin içsel varlığıdır (Barragan, 2011:61).

³ Reflecting Pool aslında doğum, yeniden doğuş, kadınsı ilke, yeraltı ve ölümü çağrıştıran beş aşamadan oluşur. (Hoberman, 1987:65) her bir çalışma da birbirinden bağımsız video teknikleri ve teknolojiler kullanılmıştır.

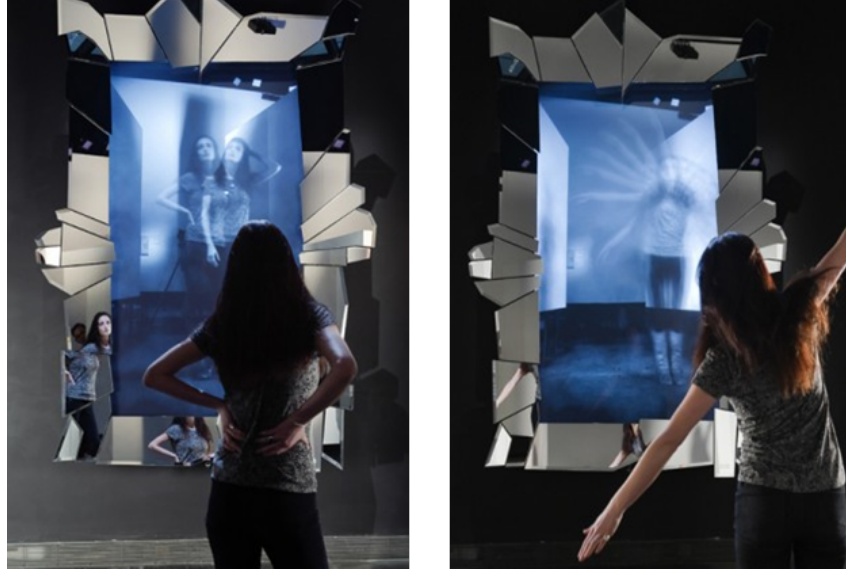
doğa, maddi dünya ve maddi olmayan/soyut dünya arasındaki ikiye ayrılmanın da göstergesidir. Havada asılı kalan bedense giderek çözünüp, parçalanarak arka planda yer alan yeşillikle bütünleşmeye başlar ve ayakta duran varlığı suyun içinde belirerek, havuzun iç kenarlarında dolaşır. Burada onun yansımaya eşlik eden bir figür (Echo olduğu düşünülebilir) de görülür. Ardından zaman normale dönerek yansımalar kaybolur ve figür çıplak bir şekilde havuzdan çıkarak gözden kaybolur (Hoberman, 1987:65).

Görsel 1. Bill Viola, *The Reflecting Pool*, 1977-79, renk, tek ses, 7 minute, Centre Georges Pompidou, Paris (France)

Son sahnesiyle vaftiz edilmeyi hatırlatan çalışma yeniden doğuşu sembolize eder ve Viola'ya göre Reflecting Pool bireyin ilk önce doğa dünyasına girişini, ardından sanal imgeler/yansımalar dünyasına girişini ve sanal imgeler dünyasından vaftiz olarak çıkışını/arınmasını temsil eder. Çünkü su arınma ve ezoterik inisiasyonun sembolüdür. Video, Narcissus'un hermetik gelenek üzerinden okunmasıyla paralel bir anlam taşır. Bu doğrultuda Viola, "Bu dünyadaki olaylar hayali ya da geçicidir. Çünkü onlar sadece suyun yüzeyindeki

yansımalar olarak görünür ve gerçeklik asla doğrudan algılanamaz. Bu Platon'un mağarasıdır.”
der⁴.

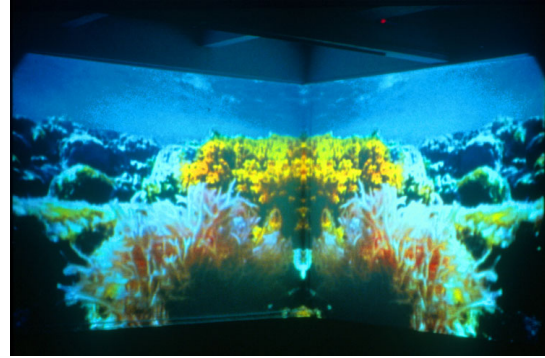
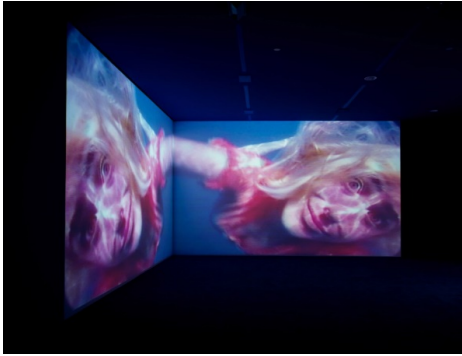

Görsel 2. Sam Baron ve Andy Cameron, *Venetian Mirror*, 2010, Londra.

Sam Baron ve Andy Cameron ise Bill Viola'dan ilham alarak ürettikleri *Venetian Mirror*, kırık ayna parçalarıyla çerçevelenmiş dijital bir aynadır. İzleyiciyi içine dahil eden ekran bunu Bill Viola'nın yöntemiyle zamanı yavaşlatarak yapar. Sanatçılar çağdaş dijital teknolojiyi geleneksel Venedik camıyla, yani geleneksel tasarımla birleştirilerek büyük ölçekli bir interaktif kurulum gerçekleştirirler. İzleyicinin görüntüsü ekrana oldukça yavaş aktarılır. Böylece Narcissus'un yenini alan izleyicinin kendinin, bedeninin ve hareketlerinin farkına varması, zamanın gizemi üzerine düşünmesi sağlanır. Kırık ayna parçalarındaysa izleyiciler kendilerini gerçek zamanda parçalanmış olarak görürler.

---

⁴ “The Reflecting Pool”, <http://www.newmedia-art.org/cgi-bin/show-oeu.asp?ID=150000000034590&lg=GBR>

Görsel 3. Pipilotti Rist, *Sip My Ocean*, 1996, tek kanallı video kurulumu, iki projektör kullanılarak gösterilir, sesli, 8 min.

İsviçreli kavramsal sanatçı Pipilotti Rist ise çalışmalarında suyu odağına alır. *Sip My Ocean* adlı video yerleştirme çalışmasında Narcissus'un havuzu bir okyanusa dönüşür. Mercan kayalıkları çekimi, sanatçının kendi bedenini iki ayrı görüntüde gördüğümüz iki ekranla/projeksiyonla birleşir (Barrow, 2017:303). Bitişik duvarlar üzerine tıpkı ayna yansıması gibi birbirini yansıtan bu videolarda dalgaların içinde yüzen bir kadının, aralıklı yakın çekimleriyle birlikte su yatağına batan çeşitli ev eşyalarının manzaralarını içeren akıcı bir su altı cennetinin kaleydoskopik bir görünümünü sunulur. Sanatçının büyütülmüş vücudunun yansımaları Chris Isaak'ın *Wicked Game* adlı şarkısının yorumuyla izleyiciyi çoklu duyumsal bir alan içine alır. Sanatçı yaptığı video enstalasyonlarında kadın kişiliğinin içselliğini keşfe çıkarken, cansız nesnelere nüfuz etmek için projeksiyonlar kullanır ve evin ortak alanına yerleştirilen düşünceleri ve anıları ortaya çıkarır.

Görsel 4. Daniel Rozin, *Weave Mirror*, 2007, 768 lamine Cring baskılar, motorlar, devreler, özel yazılımlar, mikrokontrollar, 57 x 76 x 8" / 148 x 193 x 20 cm, edition of 6.

Görsel 5. Daniel Rozin, *Self-Centered Mirror!*, 2003, 34 ayna pano, ahşap, edition 4/6 + 1AP/5208.

Çalışmalarını yüzey üzerinde interaktif bir ortam oluşturarak yansıtma yoluyla gerçekleştiren sanatçı Daniel Rozin, ayna ve yansıma odaklı yerleştirmeler yapar. Rozin'in *Weave Mirror* isimli yerleştirmesinde, sensörlü birçok küçük parçadan oluşan kurulumun karşısına geçen herkesin görüntüsü, çalışmanın yüzeyine de yansımaktadır. Yine *Self-Centered Mirror!* çalışmasında ise duvar yüzeyine kavisli bir şekilde 34 dikey panel yerleştirir. Aynalara yaklaşan izleyici kendisini 34 parçaya ayrılmış olarak görür⁵. Kendini algılamanın öznelliğini araştıran sanatçı çalışmalarında videodan, ahşap mandallara hatta sokak çöplerine kadar birçok materyal kullanır. Yani aynaların yanı sıra yansıtıcı olmayan materyaller kullanarak da mekanik aynalar oluşturur. Narcissus ve Echo mitindeki doğa sanatçınının çalışmalarında eserin kendisiyle karşımıza çıkar ve bir Narcissus olan izleyici çalışmanın karşısına geçtiğinde, doğanın karşısına geçer ve elektronik sensörler aracılığıyla da kendinin yansımalarını doğanın içinde bulur, onunla bütünleşerek içine karışır.

Görsel 6. Random International, *Blur Mirror*, 2016, ayna, özel askılar, motorlar, özel hareket izleme yazılımı, kamera, bilgisayar, 12 x 45 x 78 cm.

Görsel 7. Random International, *Fragments*, 2016, paslanmaz çelik aynalar, alüminyum, yüksek yoğunluklu fiber pano, motorlar, kamera, bilgisayar, 225 x 101 x 11 cm.

Berlin ve Londra merkezli Random International ise çağdaş sanatta deneysel uygulamalar yapmak üzere bir araya gelen işbirlikçi bir stüdyodur. 2005 yılında Hannes Koch ve Florian Ort Kass tarafından kurulan stüdyo da tıpkı Rozin gibi, teknolojiden de yararlanarak interaktif çalışmalar gerçekleştirir⁶. 2016 yılında New York'ta açtıkları *Random International: On the Body* isimli sergilerinde insan bedenine ve hareketlerine odaklanan, izleyicinin de aktif

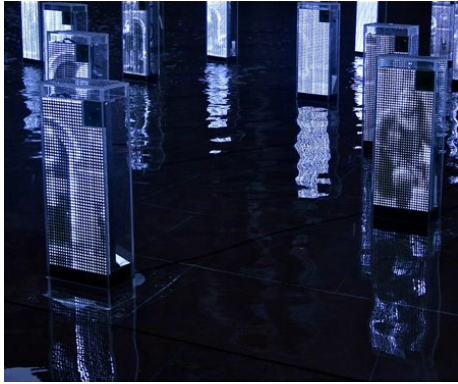
⁵ "Self-Centered Mirror", <http://www.smoothware.com/danny/selfcenteredmirror.html>.

⁶ "Random International", <https://www.random-international.com/biography>.

katılımını gerektiren çalışmalar sunarlar. *Blur Mirror* isimli çalışmada küçük karelere bölünmüş bir boy aynası etrafta yer alan her şeyi yansırken, bir insan yaklaştığında onun yansımını bulanıklaştırarak gösterir. Yani izleyicinin yansımısını gizler. Bir diğer çalışma *Fragments* de yine küçük karelere bölünmüş yatay bir ayna kendisine yaklaşan bir insanın yüzüne odaklanarak eğilip bükülür. Böylece bükülme olan alanlarda yüz pek çok parçaya ayrılmış, kırılmış gibi görülür. Buradaysa ayna görüntüyü gizleme yerine çoğaltır, parçalar. Her iki çalışmada gerçek yansıtıcı yüzeylerde olduğu gibi önüne durulduğunda çalışır.

Mirror Mirror çalışmasıyla Jason Burges, Narcissus mitinde olduğu gibi bireyin etrafındaki uzamın ve onun bu uzamla olan ilişkisini araştırır. İzleyiciyle interaktif bir iletişime geçen çalışma, beyaz nokta matrisli, havuzda yürüyormuş gibi görünen dijital paneller, ziyaretçiler önlerine geldiğinde uyanışa geçer. Led nokta matrisleri içine yerleştirilen kameralar, yerleştirildiği bahçedeki etkinliği yakalar ve bunu aynı anda izleyiciye yansıtır. Bu hareketli görüntüler daha sonra üzerinde belli bir miktar su olan zemine de yansyarak çoklu yansımalar yaratırlar.

Görsel 8-9. Jason Burges, *Mirror Mirror*, 2010, yerleştirme, John Madejski Garden, Londra.

Mirror Mirror çalışmasıyla Jason Burges, Narcissus mitinde olduğu gibi bireyin etrafındaki uzamın ve onun bu uzamla olan ilişkisini araştırır. İzleyiciyle interaktif bir iletişime geçen çalışma, beyaz nokta matrisli, havuzda yürüyormuş gibi görünen dijital paneller, ziyaretçiler önlerine geldiğinde uyanışa geçer. Led nokta matrisleri içine yerleştirilen kameralar, yerleştirildiği bahçedeki etkinliği yakalar ve bunu aynı anda izleyiciye yansıtır. Bu hareketli

görüntüler daha sonra üzerinde belli bir miktar su olan zemine de yansiyarak çoklu yansımalar yaratırlar.

3d dijital sanatı kullanan ve çalışmalarında genel olarak ölüm ve zamanın kaçınılmaz tahribatını yansıtan Claudia Hart'ın, Double Narcissus çalışmasında beyaz bir örtü içerisinde yatan erkek bir figür elinde bir tablet tutar. Tuttuğu tabletin arkasındaysa el yapımı bir seramik tabak vardır. Figürün elindeki tablette bir uygulama ile sanal bir görüntü oluşur. Görüntüdeki başı ve belinden aşağısı görünmeyen, üzerinde küçük böcekler gezen çıplak bir kadın figürü, sanki tabağın içindeymiş gibidir. Hart bu uygulamayla sanal bir görüntüyü gerçekte bir araya getirir. Erkek figür kendini sevdiğçe, yani kendi bedenine dokundukça, kadında aynı şeyi tekrar eder. Tıpkı Echo'nun Narcissus'un sözlerini tekrar etmesi gibi. Echo ve Narcissus'un tek bir kişinin eril ve dişil yönünü temsil ettiği bir okumayla özdeşleşir.

Görsel 10. Claudia Hart, *Double Narcissus*, 2012, HD video, 10 min, loop frame: 19.5 x 31.5 x 3" / 49.5 x 80 x 7.6 cm.

Görsel 11. Eugenia Lim, *Narcissus*, 2012, 90min performans, canlı yayın, Wii denetleyicisi, dizüstü bilgisayar, monitör, 7.6 cm.

Kimlik ve temsil üzerine çalışmalar yapan performans sanatçısı Eugenia Lim 2012 yılında gerçekleştirdiği *Narcissus* adlı video performansında Marina Abramovic'in *Art Must Be Beautiful* adlı çalışmasından ilham alarak, bir ekranın karşısında oturarak, hiç konuşmadan saçlarını fırçalayarak kendini filme alır. Ardından videoyu tekrar tekrar yeniden oynatarak onu taklit etmeye başlar. Video Narcissus'un nihai aynası/yansımasıdır.

5. Sonuç

Bir gölün kenarında kendi yansımasıyla karşılaşmış orada uyuşup kalan ya da onunla birleşme arzusuyla kendini gölün sularına bırakan Narcissus ve ona kendi sesi olarak eşlik eden dişil yanı Echo'yu anlatan, kimi zaman su aracılığıyla kimi zaman da ayna aracılığıyla sanatçıların

çalışmalarına yansıyan mit, hemen hemen her dönemde meydana gelen teknolojik gelişmelerin getirdiği araçlarla sanatçıların çalışmalarında yer bulmuştur. 20. yüzyılın ikinci yarısında ve özellikle 21. yüzyılda ise bilgisayar teknolojileri etrafında şekillenen bir sanat anlayışının içerisinde yer almıştır. Öncesinde kullanılan su ve ayna yansımalarına artık monitörler ve sanal uygulamalar eşlik eder. İzleyicinin kendisini doğrudan Narcissus olarak bulduğu bu yeni medya çalışmalarında, kimi zaman kendiyile kimi zaman ötekiyle, kimi zaman ölümle kimi zaman yaşamla ve yeniden doğuşla, kimi zaman parçalanmayla kimi zamanda bütüne varmayla karşılaşır. Kendi bedeninin, zamanın, düşüncelerinin yani varlığının farkına varma imkanını yakalar.

Narcissus miti, Narcissus'un tanrının ve yaratımın yansıması olduğu ve suda yansıyan kendi bedenini gördüğünde onunla bütünleşme isteğine duyduğu arzuyla, metamorfoza uğrayarak insanın doğayla bütünleşmesiyle ve genel olarak yansıyan-yansıtıcı döngüsünde farklı zamansallık ve mekansallıkları içinde taşınmasıyla sanatçıların çalışmalarında yerini alır. Bu anlamda sanatçıların teknolojinin olanaklarını sonuna kadar kullanarak, disiplinlerarası bir yaklaşımla Echo ve Narcissus mitine yeni ve farklı anlamlar kazandıran çalışmalar ortaya koydukları görülür. İzleyici etkileşimli tüm bu yeni medya çalışmalarlarıyla Narcissus bedenlenerek yansımaları teknoloji tabanlı çalışmalar içerisinde bulur. Var olduğu dünyada kendini parçalanmış olarak algılayan insanın (Narcissus) yansımasının da artık doğal yansıtıcı olan su ve ardından insan üretimi olan ayna olmaktan çıkarak sanal bir ortama taşınmasıyla karşılaşılır.

Kaynakça

Allen, M. J. B. and Rees, V. (2001). "Masilio Ficino: His Theology, His Philosophy", *Legacy, Michael J. B. Allen and Valery Rees ed.*, Hollanda: Brill Academic Pub.

Bachelard, G. (2006). *Su ve Düşler Maddenin İmgelemi Üzerine Deneme*, çev. Olcay Kunal, İstanbul: Yapıkredi Yayınları.

Bal, M. (2009). "Roma'da Yeni Platonculuğun Kurucusu Plotinus ve Öğretisi", *Doğu Batı*, Sayı 50, s.87-101.

Barragan, P. (2011). "Dialogues for a New Millennium Interview with Bill Viola", *ArtPulse*, p.58-61.

Barrow, R. (2017). "Narcissus and Echo", *Vanda Zajko ve Helena Hoyle ed., A Handbook to the Reception of Classical Mythology*, ABD: Wiley-Blackwell, p.299-311.

Baudrillard, J. (2008). *Tüketim Toplumu*, çev. Nilgün Tatal ve Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bowie, M. (2007). *Lacan*, çev. V. Pekel Şener, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Cüendioğlu, D. (2012). *Felsefe ve Sinema*, İstanbul: Kapı Yayınları.

De Koninck, T. (2003). *Yeni Cehalet ve Kültür Problemi*, çev. İnci Malak Uysal, Ankara: Epos Yayınları.

Elder, R. B. (2013). *Dada, Surrealism and the Cinematic Effect*, Canada: Wilfrid Laurier Press.

Hoberman, J. (1987), "The Reflecting Pool: Bill Viola and the Visionary Company", *Barbara London, Bill Viola ed., Installations and Videotapes*, New York: The Museum of Modern Art.

Manowich, L. (2001). *The Language of New Media*, Cambridge MA: MIT Press.

O'Leary, P. (2002). *Gnostic Contagion: Robert Duncan & the Poetry of Illness*, ABD: Wesleyan University Press.

Ovid. (1921). *Metamorphoses Books I-VIII*, çev. Frank Justus Miller, Londra: Harvard University Press.

Tura, S. M. (1996). *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Stoichita, V. I. (2006). *Gölgenin Kısa Tarihi*, çev. Bilge Aydın, Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.

Warnement, J. (1996). *The Inquiring Eye: Classical Mythology in European Art*, Washington D.C.: The National Gallery.

Yetişkin, E. (2012). "Sular Artık Tersine Akıyor: Yeni Medya Sanatı Nasıl Okunabilir?", *Art Unlimited*, Sayı 17, s.78-79.

İnternet Kaynakçası

"The Reflecting Pool", (2019). <http://www.newmediaart.org/cgi-bin/showoeu.asp?ID=150000000034590&lg=GBR>, Erişim tarihi: 15.11.2019.

"Pipilotti Rist", Guggenheim Online Koleksiyon, (2019). <https://www.guggenheim.org/artwork/5208>, Erişim tarihi: 17.11.2019.

“Random International”, (2019). <https://www.random-international.com/biography>, Erişim tarihi: 17.11. 2019.

“Self Centered Mirror”, (2019). <http://www.smoothware.com/danny/selfcenteredmirror.html>, Erişim tarihi: 20.11.2019.

Görsel Kaynakça

Görsel 1. Bill Viola, The Reflecting Pool, 1977-79, renk, tek ses, 7 minute, Centre Georges Pompidou, Paris (France). https://www.moma.org/collection/works/120413?locale=en&page=1&with_images=true, Erişim tarihi: 10.12.2019.

Görsel 2. Sam Baron ve Andy Cameron, Venetian Mirror, 2010, Londra. <https://sambaron.fr/filter/Fabrica/Venetian-Mirror>, Erişim tarihi: 10.12.2019.

Görsel 3. Pipilotti Rist, Sip My Ocean, 1996, tek kanallı video kurulumu, iki projektör kullanılarak gösterilir, sesli, 8 min. <https://www.guggenheim.org/artwork/5208>, Erişim tarihi: 10.12.2019.

Görsel 4. Daniel Rozin, Weave Mirror, 2007, 768 lamine C-ring baskılar, motorlar, devreler, özel yazılımlar, mikrokontrollar, 57 x 76 x 8” / 148 x 193 x 20 cm, edition of 6. <https://www.artsy.net/artwork/daniel-rozin-weave-mirror>, Erişim tarihi: 10.12.2019.

Görsel 5. Daniel Rozin, Self-Centered Mirror!, 2003, 34 ayna pano, ahşap, edition 4/6 + 1AP. <https://www.artsy.net/artwork/daniel-rozin-self-centered-mirror>, Erişim tarihi: 10.12.2019.

Görsel 6. Random International, Blur Mirror, 2016, ayna, özel askılar, motorlar, özel hareket izleme yazılımı, kamera, bilgisayar, 12 x 45 x 78 cm. <https://www.random-international.com/blur-mirror-2016>, Erişim tarihi: 11.12.2019.

Görsel 7. Random International, Fragments, 2016, paslanmaz çelik aynalar, alüminyum, yüksek yoğunluklu fiber pano, motorlar, kamera, bilgisayar, 225 x 101 x 11 cm. <https://www.random-international.com/fragments-2016>, Erişim tarihi:10.12.2019.

Görsel 8-9. Jason Burges, Mirror Mirror, 2010, yerleştirme, John Madejski Garden, Londra. <https://www.jasonburges.com/mirro-mirror/>, Erişim tarihi: 11.12.2019.

Görsel 10. Claudia Hart, Double Narcissus, 2012, HD video, 10 min, loop frame: 19.5 x 31.5 x 3” /49.5 x 80 x 7.6 cm. https://bitforms.art/artist/claudia-hart/ch_double_narcissus_1_w/, Erişim tarihi: 11.12.2019.

Görsel 11. Eugenia Lim, Narcissus, 2012, 90min performans, canlı yayın, Wii denetleyicisi, dizüstü bilgisayar, monitör, 7.6. <https://www.eugenialim.com/portfolio/narcissus/>, Erişim tarihi: 11.12.2019.